

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ – ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

A1.

Για παράδειγμα, είναι δυνατόν (κανείς) και να φοβηθεί και να δείξει θάρρος και να επιθυμήσει και να οργιστεί και να ευσπλαχνιστεί και γενικά να ευχαριστηθεί και να δυσαρεστηθεί και σε μεγαλύτερο και σε μικρότερο βαθμό (από αυτόν που πρέπει), και τα δύο αυτά δεν είναι καλά· όμως το να αισθανθεί κανείς αυτά τη στιγμή που πρέπει και σε σχέση με τα πράγματα που πρέπει και σε σχέση με τους ανθρώπους που πρέπει και για τον λόγο που πρέπει και με τον τρόπο που πρέπει, (αυτό είναι) το μέσον και το άριστο, το οποίο ακριβώς έχει σχέση με την αρετή. Όμοια και στις πράξεις υπάρχει υπερβολή και έλλειψη και το μέσον. Η αρετή λοιπόν αναφέρεται στα συναισθήματα και στις πράξεις, στα οποία η υπερβολή αποτελεί σφάλμα και κατακρίνεται, το ίδιο και η έλλειψη, ενώ το μέσον επαινείται και είναι το σωστό·

B1. Για να μπορέσει να διατηρηθεί η μεσότητα στα συναισθήματα, που είναι και το «άριστον», πρέπει να τηρούνται ορισμένες προϋποθέσεις, οι οποίες παρουσιάζονται από τον φιλόσοφο με πολυσύνδετο σχήμα που προσδίδει έμφαση. Συγκεκριμένα, πρόκειται για δεοντολογικούς κανόνες –γι' αυτό και επαναλαμβάνεται συνεχώς ή εννοείται το «δεῖ»- που μας κατευθύνουν προς την ηθικά ορθή πράξη. Η εφαρμογή τους απαιτεί μόχθο και επίπονη προσπάθεια. Αυτοί οι κανόνες είναι:

α. «ὅτε δεῖ»: η χρονική στιγμή κατά την οποία πρέπει να νιώθουμε ένα συναίσθημα,

β. «ἐφ' οἷς (δεῖ)»: τα πράγματα, οι συνθήκες σε σχέση με τις οποίες πρέπει να νιώθουμε ένα συναίσθημα,

γ. «πρὸς οὓς (δεῖ)»: οι άνθρωποι σε σχέση με τους οποίους πρέπει να νιώθουμε ένα συναίσθημα,

δ. «οὗ ἕνεκα (δεῖ)»: ο λόγος για τον οποίο πρέπει να νιώθουμε ένα συναίσθημα,

ε. «ὡς δεῖ»: ο τρόπος με τον οποίο πρέπει να εκδηλώνουμε ένα συναίσθημα.

B2.

1^η προκειμένη: το μέσον επαινείται και είναι το σωστό
(«τὸ μέσον ἐπαινείται καὶ κατορθοῦται»)

2^η προκειμένη: ο έπαινος και το σωστό σχετίζονται με την αρετή
(«ταῦτα δ' ἄμφω τῆς ἀρετῆς»)

Συμπέρασμα: επομένως, η αρετή είναι ένα είδος μεσότητας
(«μεσότης τις ἄρα ἐστὶν ἡ ἀρετή»)

Στο συμπέρασμα, το οποίο προκύπτει λογικά, η αρετή ορίζεται ως «κάποια» (τις) μεσότητα, διατηρεί δηλαδή την υποκειμενικότητα στον προσδιορισμό του περιεχομένου της. Η αρετή είναι απλώς μια μορφή μεσότητας, προσδιοριζόμενη από

τις πέντε σταθερές μεταβλητές (δεῖ), και όχι συγκεκριμένη αντικειμενικά και απόλυτα καθορισμένη για όλους μεσότητα.

B3. Ο Αριστοτέλης, προκειμένου να ενισχύσει τις θέσεις που διατυπώσαμε προηγουμένως, επικαλείται τη διδασκαλία των Πυθαγορείων σχετικά με τη **θεωρία των «ἐναντίων»**. Σύμφωνα με αυτή, οι αρχές των όντων είναι δέκα ζεύγη αντιθετικών δυνάμεων:

πέρας	ἄπειρον
περιττόν	ἄρτιον
ἐν	πλήθος
δεξιόν	ἀριστερόν
ἄρρεν	θῆλυ
ἡρεμοῦν	κινούμενον
εὐθύ	καμπύλον
φῶς	σκότος
ἀγαθόν	κακόν
τετράγωνον	ἑτερόμηκες

Στον κόσμο, δηλαδή, υπάρχει αρμονία όχι μόνο ανάμεσα στα όμοια, αλλά και ανάμεσα στα αντίθετα. Οι αντιθετικές αυτές δυνάμεις δεν αλληλοαναιρούνται, αλλά αλληλοσυμπληρώνονται, αλληλοκαθορίζονται. Αν διαβαστούν οι αρχές αυτές κατά στήλη καθέτως, δείχνουν τη σταδιακή μετάβαση προς το «ἀγαθόν» που εκφράζεται με το «τετράγωνο» και αντίστοιχα προς το «κακόν» που εκφράζεται με το «ἑτερόμηκες». Επίσης, κατά τους Πυθαγόρειους, το «ἀγαθόν» συνάπτεται με το «πέρας» και το «κακόν» με το «ἄπειρον».

Ο Αριστοτέλης χρησιμοποιεί δύο από αυτά τα ζεύγη, το «πέρας - ἄπειρον» και το «ἀγαθόν - κακόν». Συνδυάζοντάς τα συμπεραίνει ότι το αγαθό, δηλαδή οι καλές πράξεις, έχουν καθορισμένα όρια, είναι σύμμετρες και τέλειες, γιατί αυτό που έχει πέρας θεωρείται τελειότερο από το άπειρο και άμορφο. Οι αναφορές στους Πυθαγόρειους και στον παροιμιακό στίχο («ἔσθλοὶ μὲν γὰρ ἀπλῶς, παντοδαπῶς δὲ κακοὶ») ενδυναμώνουν την πειστικότητα των απόψεων που αναπτύσσονται, εμπλουτίζοντας την επιχειρηματολογία κατά βάθος και πλάτος.

B4. Σελίδα 127-128: Τον Πλάτωνα πάντως ο Αριστοτέλης δεν τον βρήκε τότε στην Αθήνα: ο μέγας δάσκαλος είχε πριν από λίγο αναχωρήσει για τη Σικελία: ήταν το δεύτερο από τα τρία ταξίδια που επιχείρησε στην περιοχή εκείνη του ελληνισμού κυνηγώντας το όνειρό του, να δει, με τη βοήθεια των ισχυρών φίλων που είχε εκεί, να παίρνουν ζωή οι πολιτικές του ιδέες και διδασκαλίες. Να ήταν άραγε η απουσία του Πλάτωνα από την Αθήνα τον καιρό που έφτασε εκεί νεαρός σπουδαστής ο Αριστοτέλης ένα γεγονός με αποφασιστική σημασία για τη διαμόρφωση της προσωπικότητας του Σταγειρίτη; Δεν δυσκολεύεται κανείς να απαντήσει καταφατικά στο ερώτημα αυτό, κυρίως μάλιστα όταν λάβει υπόψη του ότι η Ακαδημία δεν ήταν απλώς μια σχολή, μια από τις πολλές που υπήρχαν τότε στην

Αθήνα. Η σημασία της Ακαδημίας βρίσκεται ακριβώς στο γεγονός ότι ήταν το σημείο συνάντησης σημαντικών λογίων της εποχής, που διατηρώντας και μέσα στο πλαίσιο της Ακαδημίας ο καθένας τη δική του προσωπικότητα, το δικό του επιστημονικό "πιστεύω", προωθούσαν όλοι μαζί την επιστημονική έρευνα παίρνοντας ο ένας από τον άλλο χρήσιμες παρορμήσεις και επιδρώντας θετικά ο ένας στον άλλον.

B5α.

φοβηθῆναι ≠ θαρρῆσαι

λυπηθῆναι ≠ ἠσθῆναι

ἦττον ≠ μᾶλλον

ἐπαινείται ≠ ψέγεται

οὐκ εὔ ≠ ἄριστον

B5β.

βεληγεκές: ὑπερβολή

επανόρθωση: κατορθοῦται

πραγματογνῶμων: πράξεις

ἡδονή: ἠσθῆναι

ελεεινός: ἔλεῆσαι

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ – ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Πλάτωνας, Μενέξενος, 246d-246e

1. Μετάφραση

Παιδιά, αυτό αποκαλύπτει η τωρινή στιγμή ότι κατάγεστε από ένδοξους πατέρες εμείς, ενώ ήταν δυνατό να ζούμε άδοξα, προτιμάμε μάλλον να πεθάνουμε ένδοξα, πριν να ντροπιάσουμε και σας και τους έπειτα από σας (επόμενους) και πριν να ατιμάσουμε τους δικούς μας πατέρες και όλους τους προγόνους, γιατί πιστεύουμε ότι για κείνον που ατιμάζει τους δικούς του η ζωή είναι ανυπόφορη και σε τέτοιους ούτε κανείς από τους ανθρώπους ούτε από τους θεούς είναι φίλος, ούτε πάνω στη γη ούτε κάτω από τη γη, όταν πεθάνει. Πρέπει, λοιπόν, ενθυμούμενοι τα λόγια μας, κι αν ασχολείστε με κάτι άλλο, να ασχολείστε με αρετή, γνωρίζοντας καλά ότι όλα και τα αποκτήματα και τα επαγγέλματα αν στερούνται απ' αυτό (από την αρετή), είναι ανήθικα και κακά. Γιατί ούτε ο πλούτος φέρνει ωραιότητα σ' αυτόν που τον κατακτά με ανανδρία, γιατί ο τέτοιου είδους άνθρωπος πλουτίζει κάποιον άλλον κι όχι τον εαυτό του, ούτε η ωραιότητα του σώματος και η δύναμη, όταν συγκατοικούν με κάποιον δειλό και ανήθικο φαίνονται ταιριαστά, αλλά αταίριαστα, και κάνουν πιο φανερό εκείνον που τα έχει και φανερώνουν τη δειλία του.

2.

- **όνείδη:** ονειδίζει
- **καλῶς:** κάλλιστα
- **εἰδότας:** εἰδώς
- **κάλλος:** κάλλεσι(ν)
- **ἰσχὺς:** ἰσχυῖ

3.

- **ζῆν:** ζῶεν
- **αἰρούμεθα:** αἰρεθέντων/ αἰρεθήτωσαν
- **καταστήσαι:** καθίστη
- **εἰδότας:** ἤδησθα, ἤδεις
- **φαίνεται:** φανῆναι

4.

- **ἡμῖν:** δοτική προσωπική στο ἐξόν
- **τῷ αἰσχύναντι:** επιθετική μετοχή ως δοτική του ποιητικού αιτίου στο ἀβίωτον
- **ἀνθρώπων:** γενική διαιρετική στο τινά
- **τῷ τοιούτῳ:** δοτική αντικειμενική στο φίλον
- **ἐπιφανέστερον:** κατηγορούμενο στο τόν ἔχοντα

5. **ἡγούμενοι:** αιτιολογική μετοχή στο εννοούμενο υποκείμενο ἡμεῖς.

Ανάλυση: ἐπεὶ ἡγούμεθα

τὸν ἔχοντα: επιθετική μετοχή ως αντικείμενο στο ῥήμα ποιεῖ

Ανάλυση: ποιεῖ τοῦτον ὅς ἔχει

6. Σωκράτης ἔφη οὔτε γὰρ **πλοῦτον** κάλλος φέρειν τῷ κεκτημένῳ μετ' ἀνανδρίας